

บทที่ 5

บทสรุป

ในการศึกษาประเด็นปัญหาเรื่องทัศนคติต่อภัยคุกคามของผู้นำไทยกับการกำหนดนโยบายของไทยต่อภัยคุกคามในช่วงที่เกิดปัญหาภัยคุกคาม ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเพื่อตอบคำถามในการวิจัยโดยใช้กรอบความคิดเรื่อง “Threat Perception” มาเป็นกรอบคำอธิบายในงานวิจัยชิ้นนี้

แนวความคิดเรื่องทัศนคติต่อภัยคุกคามนี้เป็นเรื่องของการรับรู้และการเล็งเห็นภัยคุกคามของผู้นำหรือผู้มีส่วนในการกำหนดนโยบาย ภัยคุกคามในที่นี้หมายถึง การกระทำอันทำให้เกิดภัยอันตรายอันได้แก่ การบาดเจ็บ การล้มตายของประชาชนในประเทศ หรือการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ เป็นต้น โดยภัยคุกคามจากผู้กระทำนั้น(ในที่นี้กล่าวถึงตัวแสดงในระดับรัฐ) ผู้นำสามารถรับรู้และเล็งเห็นภัยได้จากการกระทำที่เกิดขึ้นจริงทั้งในอดีตและปัจจุบัน การกระทำนี้แสดงให้เห็นถึงเจตนาหรือเป้าหมายของผู้กระทำที่ถูกละเลยว่าเป็นภัยคุกคาม เมื่อผู้นำนำการกระทำเหล่านั้นมาผนวกกับปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆและความโน้มเอียงภายในใจของตัวผู้นำเองที่เกิดจากประสบการณ์ ภูมิหลังและทัศนคติของผู้นำ จึงนำไปสู่การคาดคะเนและการประเมินการกระทำหรือเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งหมดนี้ผู้นำสามารถนำมาพิจารณาและเล็งเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์แห่งชาติหรือไม่ แล้วจึงนำทัศนคติต่อภัยคุกคามนั้นมาใช้ในการกำหนดและการดำเนินนโยบายของประเทศในอันที่จะรักษาผลประโยชน์แห่งชาติเอาไว้

จากแนวความคิดดังกล่าวนี้เมื่อนำมาอธิบายถึงประเด็นปัญหาในงานวิจัยนี้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ซึ่งแต่ละช่วงนั้นผู้นำไทยจะมีทัศนคติต่อภัยคุกคามที่แตกต่างกัน กล่าวคือ **ช่วงแรก** เป็นช่วงที่ผู้นำไทยมีทัศนคติต่อภัยคุกคามที่มองว่าเวียดนามเป็นภัยคุกคามต่อเสถียรภาพและความสงบสุขในภูมิภาคฯและต่อความมั่นคงของไทย ส่งผลให้การกำหนดนโยบายต่อภัยคุกคามในช่วงที่เกิดปัญหาภัยคุกคามซึ่งตรงกับรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นี้ มีลักษณะที่เน้นความมั่นคง (security-oriented) และดำเนินการทางการเมืองและการทูตแบบรอบด้าน (omni-direction) และการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามแบบเบ็ดเสร็จ ส่วน **ช่วงที่สอง** ตรงกับสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมีทัศนคติว่าเวียดนามไม่ได้เป็นภัยคุกคามต่อไทยและภูมิภาคฯ และเห็นว่าควรแยกประเด็นเศรษฐกิจออกจากการเมือง ดังนั้นนโยบายในช่วงนี้ จึงมีลักษณะที่เน้นเปิดความสัมพันธ์ทาง

เศรษฐกิจและการค้ากับประเทศในอินโดจีน เห็นได้จากนโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า นอกจากนี้ยังใช้นโยบายธุรกิจนำการทูตและการแก้ไขปัญหาแกมพูชาแบบทีละขั้น เมื่อกล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้นำไทย มีดังนี้

5.1 สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

1) การกระทำของเวียดนามในอดีตตั้งแต่ในสมัยโฮจิมินห์ ที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาและเป้าหมายในการสร้างสหพันธ์อินโดจีน การสร้างสายสัมพันธ์ด้วยการให้การสนับสนุนขบวนการคอมมิวนิสต์และพรรคคอมมิวนิสต์ทั้งในลาว กัมพูชา และไทยนี้ เป็นจุดที่ทำให้ผู้นำไทยเกิดความหวาดระแวงและเล็งเห็นว่าเวียดนามเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย

2) การกระทำของเวียดนามที่ก่อให้เกิดปัญหาแกมพูชา คือ การรุกรานและยึดครองกัมพูชาและจัดตั้งรัฐบาลหุ่นขึ้นมาปกครอง การกระทำนี้ถือว่าเป็นการละเมิดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ จึงส่งผลกระทบต่อทัศนคติของผู้นำไทยที่มองว่าเวียดนามเป็นภัยคุกคาม

3) เวียดนามได้ตอกย้ำถึงเป้าหมายและเจตนาที่ทำให้ผู้นำไทยพิจารณาว่าเวียดนามเป็นภัยคุกคามต่อไทย ด้วยการรุกรานเข้ามาในดินแดนของไทย เป็นเหตุให้เกิดการปะทะและสู้รบกับทหารไทยและก่อให้เกิดความเคียดแค้นแก่ราษฎรไทยในบริเวณนั้นอยู่หลายครั้งหลายครา จุดนี้เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ผู้นำไทยรับรู้และมีทัศนคติต่อภัยคุกคามของเวียดนามต่อไทยมากขึ้น เนื่องจากการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดต่ออธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน ซึ่งถ้าวิเคราะห์โดยใช้หลักของกรอบความคิดเรื่อง Threat Perception จะเข้ากับสิ่งที่ถือว่าเป็นสัญญาณเตือนต่อผู้นำถึงภัยคุกคาม นั่นคือ “การเหยียบข้ามพรมแดน” ของกองกำลังเวียดนามเข้ามาในไทย ดังนั้นผู้นำไทยตั้งแต่ในสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์จึงดำเนินนโยบายที่เน้นด้านการทหารและความมั่นคง

4) จากปัจจัยข้างต้นที่กล่าวถึงปฏิบัติการทางทหารของเวียดนามนั้นมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องอย่างมากกับประเด็นทางด้าน “ภูมิรัฐศาสตร์” (geo-politics) และด้านขีดความสามารถทางการกำลังทหารของเวียดนาม (ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต) เนื่องจากประเทศไทยถือเป็นประเทศด่านหน้าที่ต้องเผชิญกับทั้งการแผ่ขยายอิทธิพลของขบวนการคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนและการเผชิญหน้ากับปัญหาแกมพูชา ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นปัญหาระหว่างประเทศที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ

เสถียรภาพทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคฯ ประเทศไทยจึงเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ของไทยที่มีพรมแดนติดกับกัมพูชา นอกจากนี้ประเด็นด้านขีดความสามารถของกองกำลังทหารของเวียดนามก็มีความสำคัญต่อเพื่อประเมินการในการเตรียมการรับมือกับปัญหาที่เกิดจากการรุกรานและคุกคามอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนไทยของผู้นำไทยด้วย ปัจจัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการรับรู้และทัศนคติต่อภัยคุกคามของผู้นำไทย

5) การกระทำของเวียดนามส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลประโยชน์แห่งชาติของไทย ทั้งในด้านการทหารที่ต้องจัดกองกำลังเตรียมความพร้อมตามแนวชายแดน เพื่อป้องกันประเทศจากการรุกรานและด้านเศรษฐกิจคือการที่รัฐบาลไทยต้องรับภาระในการเลี้ยงดูผู้อพยพทั้งชาวอินโดจีนและชาวกัมพูชาซึ่งมีจำนวนมหาศาลด้วยเหตุผลทางมนุษยธรรม ส่วนผลกระทบทางด้านสังคมก็ตามมาเนื่องจากผู้อพยพได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรไทยที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทยกัมพูชา ส่วนผลกระทบด้านการเมืองนั้นก็เป็ปัจจัยที่ต่อเนื่องมาว่าเวียดนามนั้นมีความต้องการสร้างสหพันธ์อินโดจีนที่ประกอบด้วยเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ซึ่งในส่วนนี้อาจหมายรวมถึงดินแดนส่วนหนึ่งของประเทศไทยด้วย ดังนั้นเวียดนามด้วยความสนับสนุนของจีนและสหภาพโซเวียตจึงได้ดำเนินการบ่อนทำลายความมั่นคงทางการเมืองของไทยด้วยการสร้างสายสัมพันธ์และให้การสนับสนุนการดำเนินการของขบวนการคอมมิวนิสต์และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

6) ปัจจัยในด้านความโน้มเอียงในใจของผู้นำไทยทั้ง 2 ท่าน ซึ่งพิจารณาได้จากภูมิหลังประสบการณ์ และทัศนคติของผู้นำประกอบกับปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าผู้นำไทยทั้งพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ต่างมีภูมิหลังในด้านการศึกษาและประสบการณ์การทำงานเป็นทหารโดยอาชีพ ดังนั้นท่านทั้งสองจึงรับรู้และตระหนักถึงภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทยมากกว่าประเด็นอื่น ปัจจัยนี้ผู้วิจัยยกมาเป็นประการสุดท้ายเนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นจะถูกประมวลและประเมินออกมาโดยผ่านบุคคลที่เป็นผู้นำแล้วจึงออกมาในรูปของการกำหนดนโยบายของไทยต่อกัมพูชาที่มีลักษณะเน้นในด้านความมั่นคง ได้แก่การดำเนินการทั้งด้านการเมืองและการทหารในการปราบปรามขบวนการคอมมิวนิสต์ภายในประเทศให้หมดสิ้นไป ในขณะที่ความมั่นคงภายนอกก็มีการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันการรุกรานจากภายนอก นอกจากนี้นโยบายต่างประเทศของไทยมีการดำเนินการความสัมพันธ์ในลักษณะรอบด้าน คือ มีการดำเนินความสัมพันธ์ทั้งทางการเมืองและการทูตกับประเทศ

ต่างๆ เพื่อแสวงหาพันธมิตรที่สนับสนุนการดำเนินการในการต่อต้านการรุกรานและพฤติกรรมที่ก้าวร้าวของเวียดนามและร่วมกันกดดันเวียดนามให้ถอนทหารออกจากกัมพูชา

5.2 สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

การวิเคราะห์ทัศนคติต่อภัยคุกคามของผู้นำไทยกับการกำหนดนโยบายของไทยต่อกัมพูชา ในช่วงนี้เป็นช่วงที่เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงปัจจัยหลาย ๆ ด้านแต่ปัญหากัมพูชาก็ยังคงดำเนินอยู่ ดังนั้นจึงเป็นจุดเปลี่ยนของนโยบายต่างประเทศของไทยในหลายๆ ด้าน รวมทั้งนโยบายที่สำคัญคือ นโยบายของไทยต่อกัมพูชาด้วย กล่าวคือหลังจากที่พลเอกชาติชายขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ท่านก็ได้ประกาศนโยบายของไทยต่อประเทศในอินโดจีน นั่นคือ “นโยบายเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในท่าทีและนโยบายของไทยต่อกัมพูชา โดยการที่รัฐบาลไทยหันหน้าเข้าไปยอมเจรจากับฝ่ายเวียดนามด้วยการเชิญผู้นำของเวียดนามมาเยือนไทยและมีการส่งรัฐมนตรีต่างประเทศของไทยนั่นคือ พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลาไปเยือนเวียดนาม การเปลี่ยนท่าทีและจุดยืนที่ยืดหยุ่นมากขึ้นของรัฐบาลไทยภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณนี้ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้จากปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยเรื่องบทบาทของสหภาพโซเวียตและเวียดนาม กล่าวคือ การล่มสลายของสหภาพโซเวียตได้ส่งผลกระทบต่อเวียดนาม เนื่องจากความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากสหภาพโซเวียตนั้นลดลงจนไม่ได้รับความช่วยเหลืออีก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านการทหารของเวียดนาม ปัจจัยนี้ส่งผลต่อทัศนคติต่อภัยคุกคามของผู้นำไทย กล่าวคือ ในด้านการทหารเมื่อเวียดนามไม่ได้รับการสนับสนุนทางด้านการทหารจากสหภาพโซเวียตแล้ว ดังนั้นขีดความสามารถทางด้านกำลังทหารของเวียดนามจึงลดลงไป นอกจากนี้ในด้านการกำหนดนโยบายของเวียดนามในช่วงนี้ก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นด้านความการเมือง โดยมีเป้าหมายในการสร้างอิทธิพลของตนด้วยการจัดตั้งสหพันธ์อินโดจีน แต่เมื่อสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป ประเด็นทางเศรษฐกิจขึ้นมามีความสำคัญเทียบเท่าประเด็นด้านความมั่นคง เวียดนามไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว เวียดนามจึงหันมาเน้นนโยบายด้านเศรษฐกิจของประเทศที่รู้จักกันในชื่อ นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ (Doi Moi) ซึ่งเป็นการปฏิรูปเศรษฐกิจขนาดใหญ่เพื่อให้สามารถอยู่ได้หากปราศจากความช่วยเหลือจากมหาอำนาจอย่างสหภาพโซเวียต

2) ปัจจัยเรื่องการเปลี่ยนในเรื่องการดำเนินนโยบายต่างประเทศจากเดิมที่มีนโยบายและพฤติกรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ก้าวร้าว แต่ในช่วงนี้เวียดนามมีพฤติกรรมที่เป็นมิตรมากขึ้น เห็นได้จากการประกาศนโยบายที่จะยอมถอนทหารออกจากกัมพูชา การยอมเข้าร่วมการเจรจาและเข้าสู่กระบวนการในการแก้ปัญหา กัมพูชา เนื่องจากเวียดนามไม่สามารถทนต่อแรงกดดันของประชาคมระหว่างประเทศได้อีกต่อไปภายใต้สภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวข้างต้น

3) ปัจจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในช่วงปลายยุคสงครามเย็น การสิ้นสุดของสงครามเย็น ความพ่ายแพ้ของระบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ต่อระบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ทำให้บรรยากาศระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ในทุก ๆ ที่หมดไป ประเด็นนี้มีอิทธิพลต่อความหวาดระแวงของผู้นำไทยที่หมดไปในปัญหาด้านการบ่อนทำลายความมั่นคงทางการเมืองและการคุกคามของคอมมิวนิสต์ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

4) ปัจจัยด้านตัวผู้นำไทยนั่นคือ การวิเคราะห์จากภูมิหลังด้านการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน การมองและทัศนคติ ซึ่งส่งผลต่อความโน้มเอียงในใจของผู้นำ คือ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กล่าวคือ ความที่ท่านมีพื้นฐานครอบครัว การศึกษา และประสบการณ์การทำงานทั้งในด้านการเป็นทหาร, นักการทูต, นักการเมือง และนักธุรกิจ ประกอบกับปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติต่อภัยคุกคามเปลี่ยนแปลงไปดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ท่านมีลักษณะการมองปัญหา กัมพูชา และทัศนคติต่อภัยคุกคามของเวียดนามแตกต่างออกไปจากท่านพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ พิจารณาจากคำให้สัมภาษณ์และคำแถลงนโยบายของไทยต่อกัมพูชาที่เปลี่ยนแปลงไป คือ ท่านไม่ได้มองและมีทัศนคติว่าเวียดนามเป็นภัยคุกคามของไทยอีกต่อไป ดังนั้นการกำหนดและดำเนินนโยบายของไทยต่อกัมพูชาจึงเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน เห็นได้จากที่ท่านพลเอกชาติชายพยายามดำเนินการทางการทูตและหีบยกประเด็นในด้านเศรษฐกิจมาเป็นประเด็นสำคัญในการเจรจาท่องรอง และชักจูงให้เวียดนามยอมหันเจรจาและเข้าสู่กระบวนการสันติภาพในกัมพูชา ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกำหนดและการดำเนินนโยบายของไทยต่อกัมพูชาภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณนั้น ตัวผู้นำมีความเด่นชัดมากกว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายอย่างมาก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่า “ผู้นำ” เป็นตัวแสดงในระบบระหว่างประเทศที่สำคัญ ดังนั้นการศึกษาในเรื่องนโยบายต่างประเทศให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งนั้น จำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงทัศนคติของผู้นำด้วย ดังเช่นที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้วิจัยและนำเสนอในข้างต้น อย่างไรก็ตามประเด็นที่

ผู้วิจัยคิดว่าการศึกษาในด้านนโยบายต่างประเทศนี้มีความน่าสนใจที่วิเคราะห์ถึงตัวผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดนโยบายด้วย เพราะทักษะของผู้ที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายก็มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายของประเทศด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่คิดและเสนอแนวทางให้แก่ผู้นำซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจนั่นเอง